

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze diplomové práce

Makroekonomický vývoj v zemích V4

Lenka Martinovská

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Diplomová práce na téma „Makroekonomická analýza zemí V4“ se zabývá hodnocením vývoje ekonomik Visegrádské skupiny. V teoretické části jsou vymezeny makroekonomické ukazatele využité při analýze a komparaci hospodářské situace daných ekonomik. V první kapitole analytické části je charakterizována Visegrádská skupina a představeny ekonomiky členských zemí. Ve druhé kapitole je provedena analýza vybraných ekonomik v letech 2009 – 2014 pomocí makroekonomických ukazatelů, kterými jsou hrubý domácí produkt, míra nezaměstnanosti, inflace spotřebitelských cen a platební bilance. V poslední kapitole je provedena komparace hospodářské výkonnosti všech čtyř zemí a její výsledky shrnuty v závěru této práce.

Klíčová slova: Ekonomický růst, HDP, hospodářská krize, inflace, komparace, nezaměstnanost, platební bilance, Visegrádská skupina

Cíl práce a metodika

Hlavním cílem této diplomové práce je zhodnotit vývoj ekonomik v zemích Visegrádské skupiny v letech 2009 – 2014 pomocí základních indikátorů v oblastech agregátní produkce, nezaměstnanosti, cenové hladiny a vnějších ekonomických vztahů.

Prvním dílčím cílem této práce je vytvoření teoretického zázemí dané problematiky. To zahrnuje především vymezení makroekonomických ukazatelů využitých při analýze a komparaci hospodářské situace daných ekonomik. Druhým dílčím cílem je v praktické části představit vybrané ekonomiky a pomocí vybraných makroekonomických ukazatelů analyzovat jejich hospodářský vývoj. Dalším dílčím cílem je provést komparaci vývoje zkoumaných ekonomik, jejíž výsledky umožní formulovat relevantní závěry s ohledem na stanovený primární cíl.

Tato diplomová práce je členěna na dvě části – teoretickou a analytickou. V teoretické části práce jsou charakterizovány základní makroekonomické ukazatele sledující agregátní produkci, nezaměstnanost, průměrnou cenovou hladinu a platební bilanci. Jsou zde také charakterizovány cíle, typy a nástroje hospodářské politiky. Tato část je zpracována s využitím studia relevantní odborné literatury a zdrojů z odborných internetových portálů.

Analytická část je rozdělena na dvě hlavní kapitoly. V první kapitole je charakterizována Visegrádská skupina a popsána transformace společně se stručným ekonomickým vývojem členských zemí od 90. let minulého století do roku 2008. Ve druhé kapitole je provedena pomocí statistických dat analýza a následná komparace ekonomik pomocí makroekonomických ukazatelů, kterými jsou hrubý domácí produkt, míra nezaměstnanosti, inflace spotřebitelských cen a platební bilance. Hlavními zdroji analytické části jsou oficiální statistiky centrálních bank, ministerstev a národních statistických úřadů jednotlivých zemí. Pro porovnání dat byla vybrána statistika OECD, která používá jednotnou metodiku pro výpočet makroekonomických indikátorů, čímž je zajištěn jeden z klíčových požadavků pro provedení validní komparace.

Visegrádská skupina byla založena v době vrcholících historických změn v Evropě, 15. února 1991, v maďarském Visegradu. Současnými členy jsou čtyři středoevropské země - Česká republika, Slovenská republika, Maďarsko a Polsko. Všechny země spojuje geografická poloha, společné faktory ovlivňující významným způsobem vlastní historii a podobný hospodářsko-politický vývoj postkomunistických ekonomik. Cílem nově vzniklého uskupení bylo rychlé zahájení integračních procesů těchto zemí vedoucích k jejich začlenění do euroatlantických struktur. Visegrádská skupina hrála významnou roli při jednáních s NATO i Evropskou unií. Toto snažení se v roce 2004 uzavřelo společným vstupem do Evropské unie, kde jsou po jedenácti letech členství jejími plnohodnotnými členy. Patří dnes již k vyspělým státům, které prošly transformací z centrálně řízeného k tržnímu hospodářství. Staly se ekonomicky i politicky silnějšími hráči a jejich význam pro Evropskou unii vzrostl.

Závěr práce vyplývající z analýz jednotlivých ekonomik a z jejich komparace

V roce 2009 zasáhla hospodářská krize naplno všechny čtyři státy Visegrádské skupiny. Česko, Slovensko i Maďarsko se potýkaly s propadem celkového produktu jako většina států Evropy. Vysoká otevřenost jejich ekonomik pocítila silně propad zahraniční poptávky. Jediné Polsko zaznamenalo pouze zpomalení tempa růstu. Polská ekonomika je uzavřenější, a tak na zpomalení tempa zemí západní Evropy doplatila výrazně méně. Tím, že není na zahraniční poptávce tolik závislá, jako ostatní tři země, nedošlo u ní k tak

velkému přenosu krize zvenčí. Pomohla jí i vyšší orientace na zemědělství, které není k hospodářským výkyvům tak náchylné. Propad v zahraniční poptávce byl kompenzován silnou poptávkou domácí, která byla tažena i zvýšenými vládními pobídkami a investičními výdaji na blížící se fotbalové Euro 2012. Posílení výdajů bylo ve velké míře podporováno důsledným čerpáním dotací ze strukturálních fondů EU. Celkově tedy Polsko dosáhlo nejvyššího kumulativního růstu HDP ve výši 17,9 %.

Na druhém pólu pomyslného žebříčku bylo Maďarsko, které pocítilo v roce 2009 největší propad produktu, a celkově dosažené hodnoty jsou zatím záporné. Ekonomika vystavěná v minulých letech na úvěrech se vyhnula bankrotu pouze díky půjčkám MMF. Oslabení maďarského forintu mělo pro domácnosti, které byly zadluženy v cizích měnách, fatální následky, když snížené disponibilní důchody srazily soukromou spotřebu. Následná rozsáhlá fiskální opatření vrátila Maďarsko po pěti letech na cestu výrazného růstu, když v roce 2014 dosáhlo nejen nejvyššího růstu produktu, ale i nejlepšího zlepšení na trhu práce. Zvýšenou domácí poptávku podpořila vláda rozpočtovou politikou a Maďarská národní banka poskytla zdroje na zvýhodněné úvěrování malých a středních podniků. Cílem vlády je i zlepšení důvěryhodnosti Maďarska v očích zahraničních investorů.

Nejlepší start ekonomiky po roce 2009 mělo Slovensko, a i v následujících letech si udrželo růst. Stejně jako polská ekonomika, byl podpořen zvýšenými vládními výdaji. To však přineslo navýšení deficitu státního rozpočtu a výrazné zadlužení země, když se veřejný dluh vůči HDP vyšplhal z 36 na 54,5 %. Značně také rostly investice, které těžily z toho, že Slovensko přijalo v roce 2009 společnou evropskou měnu a firmy tak nemusely bojovat s transakčními náklady. Ovšem celková ekonomická situace není tak příznivá, jak by se mohlo z výsledků rostoucího HDP zdát. Růst nebyl podpořen zlepšenou situací domácností, jejichž výdaje jsou pro ekonomiku klíčové. Nezaměstnanost na Slovensku totiž vykazuje dlouhodobě jednu z nejvyšších měr v Evropské unii.

Naopak jednu z nejnižších hodnot ukazatele nezaměstnanosti má česká ekonomika, a to i přesto, že prošla největšími výkyvy ve sledovaném období. Po oživení v roce 2010 se po dvou letech opět vrátila do recese. Nebyla tak hluboká, jako ta v roce 2009, byla však o to delší, trvala celých pět čtvrtletí. Fiskální konsolidace zcela utlumila domácí poptávku. Namísto domácí byla podporována převážně poptávka zahraniční. Výhodou v době krize byla možnost využít zásahy centrální banky do monetárního vývoje. Stejně jako polská

ekonomika na počátku krize, i česká národní banka snižovala úrokové míry na minimum. Po vyčerpání tohoto nástroje přistoupila k intervencím na měnovém trhu a použila tak kurz koruny jako další nástroj měnové politiky. Jako jediná se vyhnula i jen mírné deflaci. Česká ekonomika si také udržela zahraniční investice, i když se jejich množství snížilo. Ty však proudí převážně do průmyslové výroby. Stejně jako Maďarsko a Slovensko, i česká ekonomika je orientována na automobilový a strojírenský průmysl. Stala se tak montovnou zahraničních společností, jež z české ekonomiky odčerpávají zisky mimo domácí trh.

Příkladem pro Česko může být zaměření polské ekonomiky, která podporuje nejen strojírenství a zemědělství, ale směřuje své investice více do služeb a do ICT. Také závislost na evropských ekonomikách, kam míří cca 80 % veškerých vývozů, je značně omezující. I tak se z provedených analýz a současných hospodářských výsledků zdá, že si česká ekonomika zvolila v době hospodářské krize správnou cestu, která udržela rozpočtovou střídmost. Ta zvýšila důvěryhodnost investorů. Navíc prostředky, které ostatní vydávají na splácení dluhů, může česká vláda použít na investice, které udrží české ekonomice mezi ostatními zeměmi V4 největší konkurenceschopnost.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné dokumenty:

BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

BURIAN, Stanislav. *Manažerská ekonomie: (pokročilý kurz)*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2014, 356 s. ISBN 978-80-87839-33-1.

CZESANÝ, Slavoj. Specifika hospodářského cyklu ve vybraných tranzitivních ekonomikách. *Statistika*. Praha: Český statistický úřad, 2005, (42): 489-505. ISSN 0322-788x.

HOLMAN, Robert. Transformace české ekonomiky: v komparaci s dalšími zeměmi střední Evropy. 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2000, 106 s. ISBN 80-902-7956-2.

SAMUELSON, Paul Anthony a William D NORDHAUS. *Ekonomie: 18. vydání*. Vyd. 1. Překlad Martin Gregor. Praha: NS Svoboda, 2007, 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3.

TOMŠÍK, Vladimír. Transformace ekonomik zemí střední a východní Evropy. Praha: Studie národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 1998.

Elektronické dokumenty:

- CSO of Poland [online]. 2015 [cit. 2015-10-02]. Dostupné z: <http://stat.gov.pl/en/poland-macroeconomic-indicators/>
- ČNB: Monitoring centrálních bank [online]. 2015 [cit. 2015-10-31]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/monitoring_centralnich_bank/
- ČSÚ [online]. 2015. Dostupné také z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statistiky>
- ČSÚ: Evropská srovnání [online]. 2015 [cit. 2015-11-01]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/evropska_srovnani_v_publickacich_csu
- Economic Survey of Europe. *United Nations: Economic Commission for Europe* [online]. 2005 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/ead/pub/051/051statapp.pdf>
- Eurostat [online]. 2015 [cit. 2015-11-01]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- KSH [online]. 2015. Dostupné také z: http://www.ksh.hu/apps/shop.lista?p_session_id=276237721274067
- MNB [online]. 2015. Dostupné také z: <http://www.mnb.hu/en/publications/reports/>
- MORVAY, Karol a kol. Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2009 -. *Ekonomický ústav SAV* [online]. Bratislava, 2015 [cit. 2015-06-07]. Dostupné z: <http://www.ekonom.sav.sk/sk/publikacie>
- MPO ČR: Analýza vývoje ekonomiky ČR a odvětví v působnosti MPO za rok 2009 - . [online]. 2015 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/cz/ministr-administerstvo/analyticke-materialy/#category236>
- NBP [online]. 2015 [cit. 2015-10-02]. Dostupné z: http://www.nbp.pl/homen.aspx?f=/en/onbp/polityka_pieniezna.html
- NBS. Výročná správa 2009 - . [online]. 2015. [cit. 2015-06-07]. Dostupné také z: <http://www.nbs.sk/sk/publikacie/publikacie-nbs/vyrocna-sprava>
- OECD.Statistic. [online]. Dostupné z: <http://stats.oecd.org/>
- ŠÚSR [online]. 2015. Dostupné také z: <http://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/Databases/>